

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมา

ตามที่ผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก กล่าวว่าในปี พ.ศ.2543 ผู้สูงอายุทั่วโลก 2 ใน 3 จะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา และประชากรในประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลสืบเนื่องจากความสำเร็จของการวางแผนครอบครัว และความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ และการสาธารณสุขทำให้ประชากรทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยมีอายุยืนยาวขึ้น จากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี พ.ศ. 2543 พบว่า อายุของชายไทยเฉลี่ย 71.1 ปี และหญิงไทยอายุเฉลี่ย 76.1 ปี คาดว่าในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 10.9 หรือประมาณ 6.9 ล้านคน และสำนักงานสถิติแห่งชาติ กล่าวว่าในปี พ.ศ. 2556 จะมีผู้สูงอายุในประเทศประมาณ 8.4 ล้านคน จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว และจะเพิ่มขึ้น 2 เท่าของทุก ๆ 20-25 ปี ทำให้โครงสร้างของประชากรของประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing) หรือเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) และสังคมเมือง (Urbanization) มากขึ้น (สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ, 2551, หน้า 2 - 3) ดังนั้น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วของสังคมไทย ย่อมส่งผลให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้นั้นในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่น้อย ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องมีการเตรียมมาตรการออกมารองรับอย่างทันทั่วทั้งพร้อมที่จะก้าวทันสถานการณ์ของผู้สูงอายุและปรับกระบวนการทัศนคติเดิมจากที่มองผู้สูงอายุว่าเป็นภาระของสังคมทำให้เป็นผู้ที่มีประสพการณ์ที่สะสมมายาวนานเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ปีพ.ศ.2496 กรมประชาสงเคราะห์ได้ดำเนินการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคขึ้นเป็นแห่งแรก เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เดือดร้อน ยากจน ไม่สามารถแก้ปัญหาตัวเองได้ ตามนโยบายรัฐบาล สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีการจัดการให้มีนโยบายและแผนระดับชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ซึ่งได้กำหนดนโยบายสำคัญว่า “การจัดสวัสดิการทุกรูปแบบเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและดูแลให้มีความสุขไม่ต้องร่อนเร่ ถูกทอดทิ้งให้ว่าเหว่ รวมทั้งให้การส่งเสริมทัศนคติ และพัฒนาค่านิยมของเยาวชนเพื่อให้เกิดความกตัญญูต่อบุพการี” แนวคิดนี้ได้มีอิทธิพลต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยในระยะถัดมาจนถึงปัจจุบัน หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และได้มีการ

ปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5 ) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหาร และอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 จึงได้จัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักของภาครัฐ โดยมอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการรับผิดชอบ เกี่ยวกับการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้มีการประกาศใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จึงต้องถ่ายโอนภารกิจหลายประการที่รัฐดูแลอยู่ให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นรับผิดชอบ ซึ่งตามมาตรา 16 (10) ได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้ การดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึงและใกล้ชิดมากขึ้น

### ความสำคัญของปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล ประกาศ จัดตั้งในปี 2538 พื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งจะมีพื้นที่ความ รับผิดชอบในเขตตำบลที่ไม่อยู่ในเขตของเทศบาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 กำหนดอำนาจหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตร 67 (6) คือ การส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550, หน้า 80) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลนิคม พัฒนา ได้ดำเนินกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในตำบลนิคม พัฒนา อาทิ

1. เงินเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ โดยจ่ายเป็นรายเดือนให้กับผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียน และ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยจ่ายในอัตราแบบขั้นบันได คือ ช่วงอายุ 60-69 ปี ให้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุในอัตราเดือนละ 600 บาท ช่วงอายุ 70-79 ปี ให้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตรา เดือนละ 700 บาท ช่วงอายุ 80-89 ปี ให้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตราเดือนละ 800 บาท และ ช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไปให้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตราเดือนละ 900 บาท

2. จัดตั้งชมรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้ง โดยมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 5 คน
  3. มีการตรวจสุขภาพทั่วไปประจำปีให้กับผู้สูงอายุโดยมีกิจกรรมปีละ 1 ครั้ง
  4. ให้การฝึกอบรมอาชีพตามความถนัด/ สนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา
  5. มีกิจกรรมนันทนาการให้กับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมไหว้พระ 9 วัด กีฬาผู้สูงอายุ กิจกรรมทางศาสนา
  6. มีกิจกรรมปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้สะอาด มีความปลอดภัยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ
  7. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุที่มาติดต่องาน เช่น มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ
  8. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ใบปลิว หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน
- ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากพื้นที่มีโรงงานและสถานประกอบการตั้งอยู่เป็นจำนวนมากสภาพส่วนหนึ่งจึงได้แปรเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยในรูปของหมู่บ้านจัดสรร หรืออาคารชุด ทำให้ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากการย้ายเข้ามาอาศัยกับบุตรหลาน ญาติ พี่น้อง ที่เข้ามาอาศัยในชุมชนนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสวัสดิการที่องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาจัดให้ผู้สูงอายุตรงกับที่ผู้สูงอายุต้องการหรือไม่ และมีความต้องการสวัสดิการใดเพิ่มเติมอีกบ้างเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการให้มากที่สุด

## ปัญหาการวิจัย

1. สวัสดิการที่องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาจัดให้ผู้สูงอายุตรงกับที่ผู้สูงอายุต้องการหรือไม่?
2. ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนามีความต้องการสวัสดิการใดเพิ่มเติมจากสวัสดิการที่ได้รับอยู่แล้ว

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจว่าสวัสดิการของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาที่มีอยู่ตรงกับความต้องการหรือไม่
2. เพื่อสำรวจความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลนิคมพัฒนาเพิ่มเติมจากสวัสดิการที่ได้รับอยู่แล้ว

## ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุตามบัญชีรายชื่อของผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง เท่านั้น

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และขอบเขตด้านระยะเวลาของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความตรงกับความต้องการที่ผู้สูงอายุมีต่อสวัสดิการที่ได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา และส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาต้องการเพิ่มเติม

ส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาส่วนนี้ประกอบด้วยการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ แนวคิดสิทธิมนุษยชน/ หลักการสหประชาชาติ แนวนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งงานวิจัยเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านการทำงาน และสวัสดิการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการการจัดหางานให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ของอรพินธ์ บุญนาค งานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติเรื่อง “รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545”

ส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื้อหาส่วนนี้ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่พักอาศัย

ส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความตรงกับความต้องการที่ผู้สูงอายุมีต่อสวัสดิการที่ได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา เนื้อหาส่วนนี้ประกอบด้วยความคิดเห็นด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสาร ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านการอำนวยความสะดวกในการมารับบริการ ด้านนันทนาการ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และด้านอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล นิคมพัฒนาต้องการเพิ่มเติม เนื้อหาส่วนนี้ประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการด้าน การศึกษา สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านอาชีพ สวัสดิการด้านอาชีพ สวัสดิการด้าน นันทนาการ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านเงินเบี้ยยังชีพ และสวัสดิการด้านการ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการศึกษารั้งนี้คือ ผู้สูงอายุ ตามบัญชีรายชื่อของผู้ได้รับสวัสดิการ ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา อำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ในจำนวนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 ราย โดยใช้สูตร/ ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane

ขอบเขตด้านระยะเวลา งานวิจัยนี้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนธันวาคม 2554 – มกราคม 2555 รวมระยะเวลา 2 เดือน

## นิยามศัพท์

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในองค์การ บริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา

คนชรา หมายถึง ผู้ที่มีอายุที่มีอายุระหว่าง 75 – 90 ปี (แบ่งเกณฑ์อายุตามองค์การอนามัย โลก)

สวัสดิการผู้สูงอายุ หมายถึง การจัดบริการทางสังคมเพื่อมุ่งป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูและ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านการอำนวยความสะดวก ในการมารับบริการจากอบต. ด้านนันทนาการ และด้านที่อยู่อาศัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านการศึกษา หมายถึง การได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง การได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจน การบริการด้านประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านอาชีพ หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือทางด้านการส่งเสริม อาชีพ เงินทุนประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านการอำนวยความสะดวกในการมารับบริการจากอบต. หมายถึง การได้รับความสะดวกสบายเมื่อมาติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านนันทนาการ หมายถึง การได้รับความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว สังคม ชุมชน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้เกิดกำลังใจมีสุขภาพจิตที่ดี

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมายถึง การได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือนเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

สวัสดิการผู้สูงอายุด้านอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง การได้รับการดูแลจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

### ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบความตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนาจัดให้ และทราบความต้องการสวัสดิการเพิ่มเติมจากสวัสดิการที่ได้รับอยู่แล้ว
2. ได้ข้อมูลสำหรับนำมาปรับใช้เป็นแผนงานของกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา และจัดทำโครงการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา